

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 17.7.2012 г.
COM(2012) 391 final

**ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

Прилагане на европейския механизъм за микрофинансиране „Прогрес“ — 2011 г.

**ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

Прилагане на европейския механизъм за микрофинансиране „Прогрес“ — 2011 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1.	Въведение	4
2.	изпълнение на ниво доставчици на микрокредитиране	4
2.1.	Сключени договори	4
2.2.	Финансирани действия	6
2.3.	Одобрени и отхвърлени кандидатури	8
3.	Въздействие на равнище получатели на микрокредити.....	8
3.1.	Обеми на микрокредитирането и брой на бенефициерите	8
3.2.	Видове крайни бенефициери	8
3.3.	Социално въздействие и въздействие на механизма „Прогрес“ върху заетостта	8
4.	Допълняемост и координация с други инструменти на Европейския съюз.....	8
5.	Заклучения и перспективи	8

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Европейският механизъм за микрофинансиране за трудова заетост и социално приобщаване „Прогрес“ (механизмът „Прогрес“) бе създаден през март 2010 г. с Решение № 283/2010/ЕС (наричано по-долу „решението“).

Структурите, предоставящи микрокредити в държавите — членки на ЕС, могат да кандидатстват пред Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ) за гаранции или финансирани инструменти (дългови инструменти, капиталови инструменти и инструменти за подялба на риска), така че да могат да станат посредници по механизма „Прогрес“¹. Те предоставят микрокредити (заеми в размер под 25 000 евро) на микропредприятия или частни лица, особено на лица, които са безработни, застрашени от загуба на работното място или от социално изключване или са по друг начин в неблагоприятно положение, когато става въпрос за гарантиране на традиционен заем. Целта на микрокредитите трябва да бъде създаването и/или развитието на микропредприятия. За периода 2010—2013 г. Европейският съюз предоставя 103 млн. евро за механизма „Прогрес“², а Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) е поела ангажимент да добави още 100 млн. евро за финансирани инструменти. Общата сума от 203 млн. евро е разпределена между двете направления, както следва: 25 млн. евро за гаранции и 178 млн. евро за финансирани инструменти. Механизмът „Прогрес“ се прилага от ЕИФ от името на Комисията и на ЕИБ.

2011 г. бе първата пълна година на функциониране на механизма „Прогрес“. В съответствие с член 8 от решението настоящият доклад обхваща изпълнението на ниво доставчици на микрокредитиране, включително договорите, сключени с ЕИФ, географското разпределение, финансираните действия и одобрените и отхвърлени заявления. Във втората част на доклада се прави анализ на въздействието на ниво получатели на микрокредити, включително видовете бенефициери и разпределението по сектори, въз основа на наличните на този етап данни. Последните раздели разглеждат взаимната допълняемост между механизма „Прогрес“ и други инструменти, както и перспективите за бъдещето. Докладът се отнася за 2011 г., но включва и по-актуални данни, когато това е възможно.

2. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НИВО ДОСТАВЧИЦИ НА МИКРОКРЕДИТИРАНЕ

2.1. Сключени договори

Видове посредници

Механизмът за микрофинансиране „Прогрес“ е отворен за широк спектър от посредници на национално, регионално или местно равнище, включително банки и небанкови институции, както и частни и публични институции.

¹ За повече информация вж. доклада за прилагането за 2010 г., COM(2011) 195.

² В допълнение към първоначално предвидения бюджет от 100 млн. евро бяха добавени още 3 млн. евро от подготвителното действие на Европейския парламент (за повече информация вж. доклада за прилагането за 2010 г.).

Предприятията от сектора показаха значителен интерес към инструментите, които механизмът предлага. Към март 2012 г. ЕИФ е подписал 18 договора с 16 доставчици на микрокредитиране:

- осем небанкови институции: *microStart* (BE), „Микрофонд“ и МФИ „Джобс“ (BG), *Créasol* (FR), *Qredits* (NL), *Inicjatywa Mikro* (PL), *FAER* и *Patria Credit* (RO);
- седем банки: *Central Cooperative Bank* (CY), *Pancretan Cooperative Bank* (EL), *Siauliu Bankas* (LT), *FM Bank* (PL), *Millennium Bank* (PT), *Banca Transilvania* (RO) и *Volksbank Slovenia* (SI);
- една държавна институция: *ICREF* (ES).

Разнообразието от посредници дава възможност на механизма да предостави достъп до кредитиране на широка гама от микропредприемачи (вж. също точка 3.2).

Представени са доставчици на микрокредитиране от всички териториални равнища. Някои от тях обхващат цяла страна, например *FM Bank* в Полша, докато други функционират в регионален или местен мащаб. Например испанската *ICREF* е съсредоточена около регион Мурсия, а португалската *Millennium Bank* има клонове в Лисабон, Порто, на Азорските острови и на островите Мадейра. Белгийската *microStart* е активна в някои части на Брюксел.

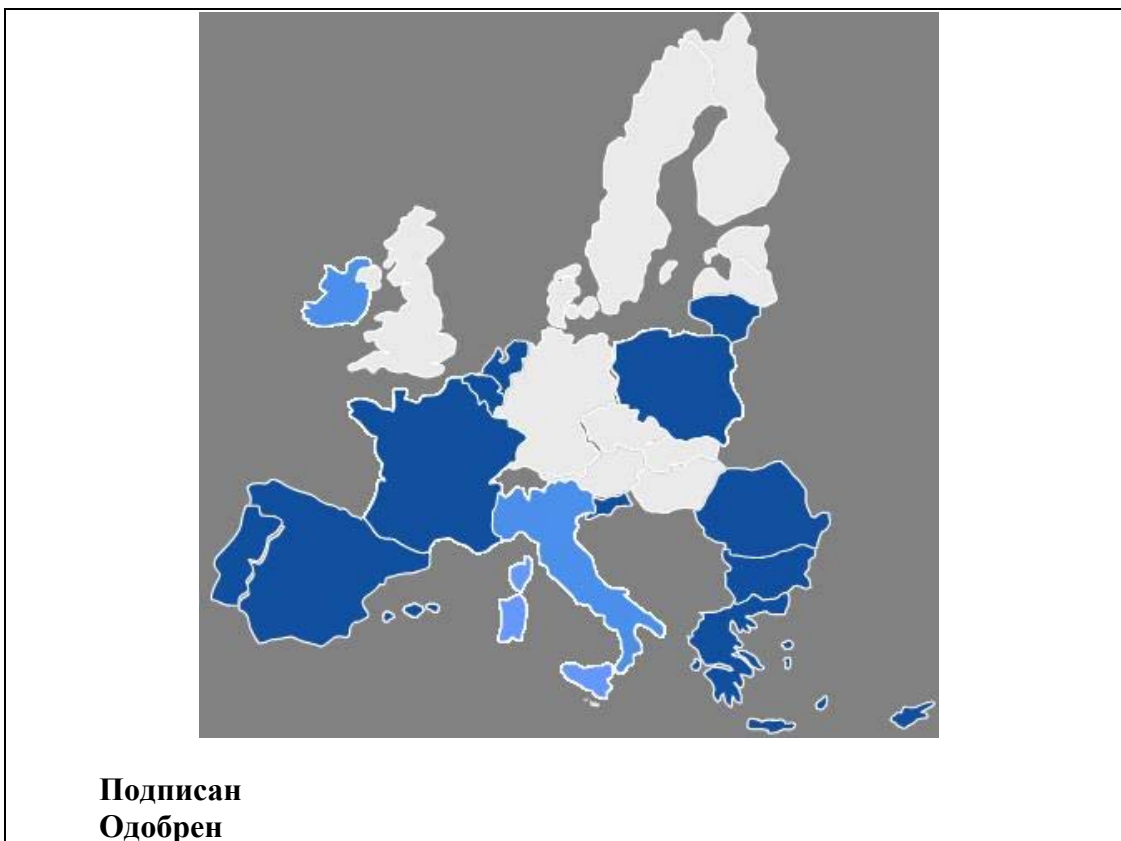
Географско разпределение

Въпреки че развитието му е продиктувано от търсенето, механизмът „Прогрес“ се стреми към постигането на балансирано географско разпределение. Поради това ЕИФ е длъжен да издаде гаранции на посредници в най-малко 12 държави членки и да спазва ограниченията по отношение на концентрацията на гаранциите по държави.

До края на март 2012 г. гаранции са били издадени в шест държави (BE, EL, NL, PL, PT, RO — вж. таблица 1 за повече подробности).

Подписани са договори за финансирани инструменти в девет държави членки: BG, CY, EL, ES, FR, LT, PL, RO и SI. Съгласно Правилника за управлението, уреждащ финансираните инструменти по механизма „Прогрес“, експозицията на посредниците във всяка държава членка не може да надвишава 10 % от общия целеви размер на договорените с инвеститорите средства, т.е. понастоящем 17,5 млн. евро. Със своите три договора, възлизащи на общо 16,5 млн. евро, Румъния е единствената държава, която е близо до този праг.

Географско разпределение на механизма за микрофинансиране „Прогрес“ (март 2012 г.)

2.2. Финансирани действия

Гаранции

По направлението за гаранции на механизма за микрофинансиране „Прогрес“, което се финансира само от Комисията, ЕИФ може да издава портфейлни гаранции на доставчици на микрокредитиране или насрещни гаранции на институции, които от своя страна издават гаранции за обезпечаване на микрокредитните портфейли на доставчиците на микрокредитиране. Наличието на гаранция улеснява доставчиците на микрокредитиране в обслужването на целевите групи, считани за рискови, като например начинаещите бизнесмени без търговски опит, младежите или хората, принадлежащи към малцинствена група, защото част от всяко неизпълнение, което може да възникне, се покрива от гаранцията и се възстановява по линия на механизма „Прогрес“³. Обикновено кандидатите за гаранции са институции за микрофинансиране, които вече са ориентирани към рискови групи, като белгийската *microStart*, която е специално насочена към лица с мигрантски произход, или доставчици на микрокредитиране, които желаят да разширят своите дейности по отпускане на заеми към рискови групи. Благодарение на гаранцията по механизма „Прогрес“ полската *FM Bank* обслужва новосъздадени предприятия, които имат дейност от по-малко от 12 месеца.

В други случаи гаранцията се използва за подобряване на условията по заема за получателите на микрокредитиране, т.е. по-нисък лихвен процент или по-малко строги изисквания за обезпечение. Разполагайки с гаранция в нейна

³ За подробно описание на гаранциите вж. доклада за прилагането за 2010 г., COM(2011)195.

полза, румънската *Patria Credit* например можа да понижи своя лихвен процент с 2,9 процентни пункта и да приеме лична гаранция от клиентите си, вместо да изисква от тях реално обезпечение.

Тъй като първоначално търсенето на гаранции по линия на механизма за микрофинансиране „Прогрес“ беше под очакванията, срокът на гаранциите бе удължен от три на шест години. Това доведе до повишен интерес към гаранциите и към март 2012 г. започнаха да действат шест гаранционни операции.

Финансирани инструменти

По направлението за финансирани инструменти, което се финансира съвместно от Европейската комисия и от ЕИБ, съществуват четири вида продукти:

- заеми с първостепенен ранг;⁴,
- подчинени заеми⁵,
- заеми с подялба на риска⁶,
- дялови участия (преки или непреки).

Заемите с първостепенен ранг; помагат за снабдяването на посредниците с ликвидни средства, които те могат да използват за отпускане на средства под формата на микрокредити. Доставчиците на микрокредитиране, избрали заем с първостепенен ранг;, са 13 на брой и — в съответствие с първоначалните очаквания — този продукт е най-популярният досега. Една от причините за по-голямото разпространение на заемите с първостепенен ранг е, че те са относително прости продукти и по-бързо използвани от по-сложните подчинени заеми или заеми с подялба на риска или дялови участия.

Подчинените заеми осигуряват освобождаване на капитал, особено за малките банки, които се стремят да засилят капиталовата си адекватност, за да отговорят на законовите изисквания. Тези инструменти улесняват получаването на допълнително финансиране от други инвеститори, т.е. те създават лостов ефект. При подчинените заеми от посредниците се изисква да генерират микрокредитен портфейл в поне двоен на получения заем размер. Към март 2012 г. споразумение за подчинен заем е подписал един доставчик на микрокредитиране (*Volksbank Slovenia*).

Заемите с подялба на риска съчетават елементи от заем с първостепенен ранг със споделяне на риска по портфейла. За заемите с подялба на риска посредниците са длъжни да осигурят сума, равна на получения заем. Това означава, че лостовият ефект също се равнява на най-малко два пъти размера на първоначалната сума. Най-вероятно е заеми с подялба на риска да се

⁴ Ако заемополучателят фалира, заемите с първостепенен ранг трябва да бъдат изплатени преди другите кредити.

⁵ Финансиране, подчинено на кредиторите с първостепенен ранг.

⁶ Заеми с първостепенен ранг, съчетани с участие в риска от микрокредитния портфейл.

избират от банки, особено в контекста на проекти за ориентирани на дейността към по-рискови групи⁷.

Дяловите инвестиции могат да бъдат под формата на преки инвестиции в доставчик на микрокредитиране или непреки инвестиции във фонд, който инвестира в доставчици на микрокредитиране. Тъй като дяловите инвестиции помагат на доставчиците на микрокредитиране да получат още финансиране, от посредниците се изисква да генерират микрокредитен портфейл, чийто размер е най-малко три пъти размера на получените дялови инвестиции⁸.

Взаимно допълване между гаранциите и финансираните инструменти

Със своята широка гама от продукти механизмът „Прогрес“ обслужва широк диапазон от посредници в различни части на Европа. Освен това двете направления в рамките на механизма „Прогрес“ са взаимно допълващи се. На първо място, едновременното наличие на гаранции и финансирани инструменти има положително въздействие по отношение на географския обхват, тъй като държавите показват предпочитания към единия или другия вид (вж. раздел 2.1). На второ място, в случаите, в които доставчик на микрокредити получава подпомагане по линия и на двете направления, продуктите се използват по взаимно допълващ се начин. Например *Pancretan Cooperative Bank* (EL) ще ползва i) участие в риска по линия на направлението за гаранции за обслужване на по-рисков портфейл от новосъздадени предприятия с бизнес история от по-малко от три години или нови кредитополучатели, които не могат да осигурят достатъчно обезпечение, и ii) финансиране от заем с първостепенен ранг за генериране на отделен портфейл, насочен към съществуващи предприятия, които изпитват затруднения в достъпа до микрокредити при настоящата икономическа ситуация.

Таблица 1: Преглед на операциите по механизма „Прогрес“ към 31 март 2012 г.

Държава членка	Посредник	Инструмент	Размер на подпомагането за посредника (в евро)
BE	<i>microStart</i>	Гаранция	111 375
BG	<i>Mikrofond</i>	Заем с първостепенен ранг	3 000 000
BG	<i>JOBS MFI</i>	Заем с първостепенен ранг	6 000 000
CY	<i>Cooperative Central Bank</i>	Заем с първостепенен ранг	8 000 000
FR	<i>Créasol</i>	Заем с първостепенен ранг	1 000 000

⁷ Първото споразумение за заем с подялба на риска вероятно ще бъде подписано през 2012 г.

⁸ Споразумение за непреки дялови инвестиции вероятно ще бъде реализирано с фонд в Обединеното кралство през 2012 г.

		ранг	
EL	<i>Pancretan Cooperative Bank</i>	Гаранция Заем с първостепенен ранг	803 250 8 750 000
LT	<i>Siauliu Bankas</i>	Заем с първостепенен ранг	5 000 000
NL	<i>Qredits</i>	Гаранция	750 000
PL	<i>FM Bank</i>	Гаранция	1 940 000
PL	<i>Inicjatywa Mikro</i>	Заем с първостепенен ранг	4 000 000
PT	<i>Millenium Bank</i>	Гаранция	309 488
RO	<i>Patria Credit</i>	Гаранция Заем с първостепенен ранг	960 000 8 000 000
RO	<i>FAER</i>	Заем с първостепенен ранг	1 000 000
RO	<i>Banca Transilvania</i>	Заем с първостепенен ранг	7 500 000
SI	<i>Volksbank Slovenia</i>	Подчинен заем	8 750 000
ES	<i>ICREF</i>	Заем с първостепенен ранг	8 000 000
12 държави членки	16 доставчици на микрокредитиране	18 договора	73 874 068

Финансови обеми

Към 31 март 2012 г. ЕИФ се е договорил с доставчиците на микрокредитиране да им предостави средства в общ размер на 73,87 млн. евро.

По линия на направлението за предоставяне на гаранции договорените средства възлизат на 4,87 млн. евро (от общо 25 млн. евро, предвидени за гаранции). Това е значително под очакваните за края на 2011 г. 8 млн. евро. ЕИФ потвърди обаче, че търсенето на гаранции нараства. Това следва да доведе до няколко допълнителни договора през 2012 г., включително такива за по-големи обеми. Нарастването на търсенето се дължи също така на удължаването на срока на гаранциите от три на шест години.

По направлението за финансирани инструменти договорените 69 млн. евро, които да бъдат отпуснати на доставчиците на микрокредитиране, надхвърлят очакваните 44 млн. евро. Това се дължи на засиленото търсене от страна на сектора и на трайните усилия на ЕИФ за популяризиране на инструментите.

Плащанията по споразуменията за заеми с първостепенен ранг се правят на траншове в продължение на период от 18 до 24 месеца. Операциите, чиито споразумения са подписани през 2011 г., се очаква съответно да бъдат изплатени изцяло през 2013 г. Първият транш се изплаща, след като доставчикът на микрокредитиране отговори на определени условия, като например тези по отношение на оперативната готовност или подобряването на практиките за кредитиране на клиенти. Размерът на всеки отделен транш обикновено е не повече от 50 % от общия размер на договорените средства. Следващите траншове се изплащат едва след като бъдат достигнати договорените преди това цели за генериране на микрокредити.

Към март 2012 г. са отпуснати 19,1 млн. евро: четири млн. евро на *Cooperative Central Bank* (CY), четири млн. евро на *ICREF* (ES), четири млн. евро на *Patria Credit* (RO), 2,5 млн. евро на *Siauliu Bankas* (LT), два млн. евро на *JOBS MFI* (BG), 1,5 млн. евро на „Микрофонд“ (BG), 0,89 млн. евро на *Inicjatywa Mikro* (PL) и 0,24 млн. евро на *FAER* (RO).

2.3. Одобрени и отхвърлени кандидатури

За да станат посредници по механизма „Прогрес“, доставчиците на микрокредитиране трябва да отговорят на поканата за заявяване на интерес (за гаранциите) или да представят кандидатурата си директно на ЕИФ (за финансираните инструменти)⁹. ЕИФ оценява предложенията и надлежно проверява кандидатите за доставчици на микрокредитиране. За гаранциите е необходимо също така и одобрението на Комисията. След като бъде получено одобрението на съвета на директорите на ЕИФ, се договаря и подписва договор между ЕИФ и посредника.

До този момент не е имало случаи на официално отхвърляне на кандидатури за финансиране по механизма „Прогрес“. След първоначално установен контакт с ЕИФ обаче някои доставчици на микрокредитиране решиха да не представят кандидатурата си. При гаранциите това отчасти се дължи на това, че доставчиците на микрокредитиране установиха, че в крайна сметка финансираните инструменти са по-пригодени към техните нужди.

При финансираните инструменти сред операциите, които вече не са част от официалната подготвителна процедура, са две споразумения за заеми с първостепенен ранг с двама доставчици на микрокредитиране, които повече не се нуждаят от подпомагане по линия на механизма „Прогрес“. Проектът за преки дялови участия в платформа за взаимно кредитиране беше изоставен поради несигурност относно съответствието му с решението. В по-общ смисъл някои от контактите, установени на ранен етап, не доведоха до конкретни операции, тъй като или заявените суми бяха прекалено високи, или размерът и рисковата квалификация на доставчика на микрокредитиране — недостатъчни, или неговите практики за кредитиране не бяха безукорни.

Освен това няколко споразумения, одобрени от съвета на директорите на ЕИФ, все още не са подписани и бъдещето им остава несигурно. Такъв е случаят с непряката дялова инвестиция в установен в Обединеното кралство фонд,

⁹

http://www.eif.org/what_we_do/microfinance/progress/index.htm.

одобрена през декември 2010 г. Поради промени по отношение на структурната организация на посредника, изглежда вече не е налице интерес към сключването на споразумение с ЕИФ. Договарянето на споразумение с италиански доставчик, одобрен от съвета на директорите на ЕИФ, е спряно до получаване на потвърждение за нова капиталова инжекция на ниво посредник. На последно място, бъдещето на споразумението за насрещни гаранции с италианската гарантираща институция е несигурно поради скорошните промени в националното законодателство. Промяната възпрепятства способността на гарантиращата институция да изпълни изискванията за допълняемост по механизма „Прогрес“.

3. ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА РАВНИЦЕ ПОЛУЧАТЕЛИ НА МИКРОКРЕДИТИ

3.1. Обем на микрокредитирането и брой на бенефициерите

Цели

Очаква се, че като микрокредитиране за крайни бенефициери общият бюджет в размер на 203 млн. евро е довел до предоставянето на средства в размер на 500 млн. евро под формата на микрокредитиране, т.е. на около 46 000 микрокредита.

Въз основа на договорните условия на настоящите 18 споразумения с доставчици на микрокредитиране се очаква сумата от 73,87 млн. евро, договорена с тях към март 2012 г., т.е. над една трета от общия наличен бюджет, да доведе до отпускането на микрокредити в размер на повече от 170 млн. евро през следващите години. Наличието на няколко стимула за посредниците гарантира, че това ще бъде така: непостигането на договорените цели по отношение на генерирането на микрокредити, напр. в рамките на заем с първостепенен ранг, би означавало че доставчикът на микрокредитиране трябва да изплати заема предсрочно. Това създава ясен стимул за ефективно и ефикасно последващо заемане на средства на микрокредитополучатели. Подобен стимул се използва за гаранциите: въпреки че те по принцип се предоставят безплатно, доставчиците на микрокредитиране трябва да заплатят такса за ангажимент, ако отпуснат по-малко от 90 % от договорения обем микрокредити.

Обем на генерираните микрокредити и брой на бенефициерите

Към март 2012 г. от доставчиците на микрокредитиране в BE, BG, ES, LT, NL, PL и RO са генерирани микрокредити с общ обем 26,8 млн. евро (17,8 млн. евро по линия на гаранциите и 9,1 млн. евро по линия на финансираните инструменти)¹⁰. Това съответства на 15,72 % от обема, който се очакваше да бъде достигнат в рамките на 18-те споразумения, подписани до март 2012 г.

По отношение на броя бенефициери, до март 2012 г. тези доставчици на микрокредитиране са отпуснали 2 933 микрокредита (1 834 по линия на гаранциите, 1 099 по линия на финансираните инструменти). Това възлиза на 17,8 % от общия очакван за 18-те споразумения брой.

¹⁰ Тези цифри се отнасят за микрокредитните портфейли, изградени от доставчиците на микрокредити благодарение на механизма „Прогрес“.

Според оценките на ЕИФ настоящите цифри до голяма степен съответстват на типичния модел за изграждане на микрокредитни портфейли със срок за последващо заемане от 2 до 3 години след подписването на всеки договор. Тенденциите в изпълнението обикновено сочат нелинейно изграждане на портфейла, с по-бавно последващо заемане в началото, последвано от по-значително увеличаване на обемите. След подписването на споразумение доставчикът на микрокредитиране трябва да се подготви за започването на дейности по микрокредитиране, особено при пускането на пазара на нов микрокредитен продукт. Например, ако доставчикът е публична институция, може да се наложи преди отпускането на първия микрокредит той да проведе процедура за възлагане на обществена поръчка, за да намери банка, с която да си сътрудничи. Това може да отнеме няколко месеца.

Гаранциите обикновено са със срок от две години, а заемите с първостепенен ранг — със срок за последващо заемане от две до три години. Това означава, че доставчиците на микрокредитиране, които вече са подписали споразуменията си, трябва да достигнат своите цели по отношение на обема и броя на микрокредитите между 2013 г. и 2015 г.

3.2. Видове крайни бенефициери

Дейността на доставчиците на микрофинансиране, подпомагани по линия на механизма „Прогрес“, е насочена към широка гама от крайни бенефициери.

Някои са ориентирани към самонаетите лица и/или микропредприятия като цяло, като например Banca Transilvania (RO), която се представя като „банка за предприемчиви хора“, Cooperative Central Bank (CY) с нейния механизъм за подпомагане на еднолични търговци, или Pancretan Cooperative Bank (EL), чиято дейност е насочена към съществуващи микропредприятия, които имат затруднения с достъпа до финансиране.

Дейността на някои доставчици на микрокредитиране е насочена към предприемачите в селските райони, с концентрация върху селскостопанския сектор. Това е особено значимо в държави, в които банките са преобладаващо концентрирани в големите градове. По този начин FAER и Patria Credit запълват съществена празнина в Румъния, както и „Микрофонд“ в България. Inicjatywa Mikro (PL) е насочена и към самостоятелно заетите лица, по-специално земеделските производители.

Няколко доставчици на микрокредитиране се стремят да осигурят достъп до финансиране за новорегистрирани предприятия, които по принцип се считат за сравнително рискови. FM Bank (PL) е съсредоточена върху предприятия, които са на възраст под 12 месеца. Qredits (NL) има портфейл, гарантиран от механизма „Прогрес“, който служи за финансиране на новорегистрирани предприятия. Volksbank Словения и Pancretan Cooperative Bank (EL) са ориентирани към микропредприятия, които са на възраст под три години. Pancretan Cooperative Bank е ориентирана и към нови кредитополучатели с жизнеспособен бизнес план, които не могат да осигурят достатъчно обезпечение.

На последно място, някои от посредниците по механизма „Прогрес“ са ориентирани към особено уязвими групи, като например младежите и жените (ICREF (ES)). МФИ „Джобс“ (BG) предоставя микрокредити и микролизинг на безработни лица и на лица, търсещи работа, които искат да започнат собствен бизнес. microStart (BE) има предимно клиенти с мигрантски произход, докато Siaulių Bankas (LT) си е поставила за цел най-малко 50 % от отпуснатото от нея финансиране да бъде за жени предприемачи и микропредприятия, които наемат предимно жени или са притежавани изключително от жени. Millennium Bank (PT) е установила като част от портфейла си сътрудничество със сдружение, което подкрепя хора, които са социално изключени, като например бездомни, бивши наркозависими и роми. Créasol (FR) е ориентирана към безработните, често с мигрантски произход, които желаят да започнат бизнес или да развият своя бизнес, и на които други банки в региона са отказали кредитиране.

3.3. Социално въздействие и въздействие на механизма „Прогрес“ върху заетостта

Докладите на ЕИФ до Комисията относно социалното въздействие и въздействието върху заетостта на механизма „Прогрес“ се основават на информация, предоставена от доставчиците на микрокредитиране, подкрепяни по линия на механизма. Този тип докладване относно социалното въздействие не е обичайна пазарна практика и следователно налага известно адаптиране на вътрешните процедури и системите, за да могат доставчиците на микрокредитиране да докладват на ЕИФ. Понастоящем доклад относно социалното въздействие се изисква само веднъж годишно, като крайният срок е 30 септември.

До тази дата през 2011 г. само петима доставчици на микрокредитиране бяха започнали кредитната си дейност по механизма „Прогрес“, но данни по някои аспекти са налични само от двама доставчици на микрокредитиране. Фактът, че доклад от такъв тип се изготвя за първи път, обяснява някои от проблемите. Поради това данните относно въздействието върху заетостта и социалното въздействие не могат да бъдат считани за представителни. Също така е твърде рано за данни за устойчивостта на подпомогнатите предприятия.

Създаване на работни места и започване на собствен бизнес

Въздействието на механизма „Прогрес“ за създаването на нови работни места може да бъде измерено посредством броя на безработните и неактивните лица, които са започнали бизнес с подкрепата на микрокредит. Въз основа на информацията, предоставена от *microStart* (BE) и „*Микрофонд*“ (BG), това са 27,46 % от клиентите им. В допълнение има данни, че някои от лицата, които преди това са работили, са били наети на непълно работно време.

За някои от микропредприятията, които вече са били действащи към момента на предоставянето на микрокредита, предоставената информация показва, че почти 60 % от получените помощ предприятия са на възраст под една година. Следователно те принадлежат към групата получатели на микрокредитиране, считани за „рискови“. Над една трета от подпомаганите предприятия са на възраст по-малко от шест месеца.

Таблица 2: Възраст на подпомогнатите от посредниците по механизма „Прогрес“ предприятия (данни към септември 2011 г.)

	До две години	До една година	До шест месеца
<i>FM Bank</i>	100 %	94,39 %	58,88 %
„Микрофонд“	40,93 %	30,38 %	13,50 %
<i>microStart</i>	90,74 %	85,19 %	79,63 %
<i>Patria Credit</i>	90,21 %	79,02 %	73,43 %
<i>Qredits</i>	75,42 %	55,87 %	24,39 %
Общо	73,01 %	58,63 %	34,69 %

Обхващане на целеви групи в неравностойно положение

За лицата с по-високо образователно равнище е по-вероятно да се ангажират с предприемаческа дейност, отколкото за тези с по-ниско¹¹. Данните, предоставени от *microStart* и „Микрофонд“ относно образованието на техните клиенти, обаче показват, че повече от три четвърти от финансираните микрокредитополучатели са имали или завършено средно образование (71 %), или само основно образование (5 %). Това показва, че тези посредници обслужват също и лица, намиращи се в по-уязвимо положение на пазара на труда.

Що се отнася до неравностойното положение по отношение на възрастта, около 5 % от микрокредитополучателите са били на възраст под 25 години, а 13 % — в по-напреднала възраст (над 54). Съставът на групата на възраст между 25 и 54 обаче определено не е еднороден. Количествената оценка на представеността на възрастовата група 25 — 30 години сред крайните бенефициери може да даде по-подробна представа за потенциала на механизма „Прогрес“ за подпомагане на младежите в намирането на работа. Почти 10 % от служителите във финансираните микропредприятия са младежи под 25 години, а 12 % — хора в по-напреднала възраст над 55.

По отношение на представеността на двата пола цифрите варират значително. Докато при „Микрофонд“, който е активен преди всичко в селските райони на България, само 28 % от клиентите са жени (което е под средните стойности на национално равнище от 31 % жени предприемачи¹²), повечето от клиентите на установения в Брюксел *microStart* са жени (54 %). Тази цифра е далеч над средните за страната от 29 % жени предприемачи.

По отношение на обхващането на други групи в неравностойно положение, към септември 2011 г. двамата доставчици на микрокредитиране, които са докладвали по този показател, не са финансирали предприемачи с увреждания. „Микрофонд“ обаче съобщава, че 18,8 % от неговите клиенти принадлежат към малцинство, което вероятно принадлежи към ромските общности на селските райони, в които той работи. Много от клиентите на *microStart* са с

¹¹ Европейска комисия, Флаш Евробарометър 283, *Предприемачеството в ЕС и отвъд границите му. Проучване в страните от ЕС, ЕАСТ, Хърватия, Турция, САЩ, Япония, Южна Корея и Китай*, май 2010 г.

¹² Европейска комисия, *Равенство между жените и мъжете — 2010 г.*, COM (2009) 694 окончателен.

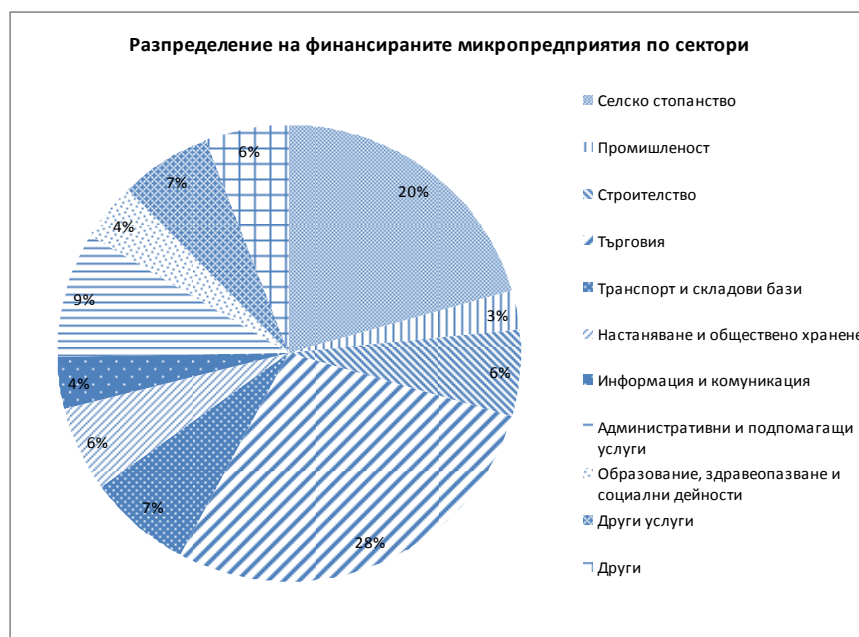
мигрантски произход, като 93 % от тях са родени в чужбина. Необходимо е образците да бъдат адаптирани, за да бъде отразено това в официалните доклади.

Въз основа на информацията, предоставена от четирима доставчици на микрокредитиране, около 1 % от служителите във финансираните микропредприятия са с увреждания, а 8 % принадлежат към малцинствени групи.

Като се има предвид малкият размер на извадката, е твърде рано да се правят заключения относно социалното въздействие и въздействието върху заетостта на механизма „Прогрес“. Посочените от доставчиците на микрокредитиране целеви групи обаче и първоначалните индикации по отношение на реалното въздействие показват, че механизмът „Прогрес“ спомага за създаването на работни места и служи на групи в неравностойно положение в съответствие с целта си за насърчаване на финансовото приобщаване.

Секторно и географско разпределение на предприятията

1079-те микрокредитополучатели, финансирани от петимата доставчици на микрокредитиране към септември 2011 г., работят в различни отрасли. Преобладаващият сектор е търговията, с 28,5 % от финансираните микропредприятия, следван от селското стопанство, което представлява 20 %.

Високият процент на микропредприятията от селскостопанския сектор може да бъде обяснен с присъствието в извадката на *Patria Credit* и *Mikrofond*, които са насочени към селските райони в Румъния и България.

4. ДОПЪЛНЯЕМОСТ И КООРДИНАЦИЯ С ДРУГИ ИНСТРУМЕНТИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Доставчиците на микрокредитиране обикновено се нуждаят от финансиране, за да изградят своя портфейл от микрокредити, и от инструменти за подялба на риска, с цел да се намали рискът на портфейла. Те също така се нуждаят от начално финансиране и нефинансова техническа помощ за изграждане или подобряване на институционалния им капацитет.

През последните години по линия на редица допълващи се инструменти на ЕС се предоставят различни елементи от подкрепата за микрофинансирането:

- Механизмът „Прогрес“ запълва важна празнина в портфейлното финансиране.
- Гаранциите за микрокредитните портфейли вече са на разположение в рамките на програмата за конкурентоспособност и иновации (ПКИ). Понастоящем ПКИ и позициите за предоставяне на гаранции на механизма „Прогрес“ се допълват взаимно. По принцип гаранции за микрокредитиране се издават в рамките на ПКИ само когато сключването на даден договор не е възможно по механизма „Прогрес“ поради целевата географска област (страни извън ЕС), размера на пределната сума или чисто търговската насоченост на портфейла. ЕИФ е публикувал на своя уебсайт насоки относно вида на кредитираните проекти, с цел да помогне на доставчиците на микрокредитиране в процеса на кандидатстване.
- Начално финансиране в ограничен размер бе заделено от подготвителното действие на Европейския парламент (ПДЕП) с цел насърчаване развитието на доставчиците на микрокредитиране в ЕС. *MicroStart* и *Qredits* са се възползвали от допълнителна помощ по „Прогрес“ и по ПДЕП. Тъй като ПДЕП беше пилотна инициатива, за настоящия финансов период не са на разположение повече средства за начално финансиране. Поради успеха на инициативата обаче Комисията включи елемент за изграждане на капацитет в своя инструмент за подпомагане на микрофинансирането, предложен в рамките на Програмата за социална промяна и социални иновации (вж. също раздел 5).
- В рамките на инициативата JASMINE, която цели подобряване на капацитета на доставчиците на микрокредитиране в различни области, като институционалното управление, информационните системи, стандартите за отчетност и управлението на риска, доставчиците на микрокредитиране могат да получат оценка и/или на тяхната организация да бъде определен рейтинг, след което да им бъдат предоставени консултации и обучение, адаптирани към отстраняването на установените слабости. JASMINE помага на доставчиците на микрокредитиране да се подготвят за кандидатстване за по-нататъшно подпомагане. Няколко бенефициери по JASMINE кандидатстваха успешно за подпомагане по механизма „Прогрес“, напр. МФИ „Джобс“ (BG), „Микрофонд“ (BG), *Créasol* (FR), *Qredits* (NL), *Patria Credit* (RO) и *FAER* (RO). По същия начин няколко посредници по механизма „Прогрес“ (напр. *Qredits* и

microStart) на по-късен етап кандидатстваха за подпомагане по JASMINE. Това доказва взаимно допълващия се характер на двете инициативи¹³.

- Механизмът „Прогрес“ също така допълва структурните фондове. Няколко държави членки използват Европейския социален фонд за финансиране на услуги за развитие на стопанската дейност, като например наставничество или обучение за стартиращи предприятия. За тези услуги е известно, че допринасят за увеличаване процента на оцеляване на новите предприятия, въпреки че са скъпи за доставчиците на микрокредитиране. Ето защо от доставчиците на микрокредитиране, подпомагани по линия на механизма „Прогрес“, се изисква да си сътрудничат с организации, които предоставят такива услуги, и по-специално организации, финансирани от ЕСФ.
- Комисията спомогна за взаимното обучение в тази област посредством финансирането на инициативата „Общност за обмяна на практики за приобщаващо предприемачество“ (COPIE). Тази мрежа от управляващите органи по ЕСФ е разработила няколко инструмента, обхващащи планиране на действия, управление на качеството, обучение по предприемачество, достъп до финансиране и интегрирана подкрепа на бизнеса. Тези инструменти са предназначени да подпомагат създателите на политиките в подобряването на системите за подкрепа с цел предприемачеството да бъде реалистична опция за всички членове на обществото, включително и за групите в неравностойно положение. Инструментите могат да бъдат намерени в интернет¹⁴.
- Някои държави членки и региони използват част от определените за тях по линия на структурните фондове средства за подобряване на достъпа до финансиране за микропредприемачите, пряко или чрез холдингови фондове, включително посредством инициативата JEREMIE.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВИ

Въпреки че механизмът „Прогрес“ функционира пълноценно от малко повече от година, вече е възможно да бъдат извлечени някои положителни заключения. Подписаните 18 споразумения показват, че механизмът „Прогрес“ отговаря на нуждите на най-разнообразни доставчици на микрокредитиране в ЕС. Очаква се до края на 2012 г. да бъдат сключени още споразумения с доставчици на микрокредитиране в Австрия, Белгия, Германия, Ирландия, Италия, Швеция и Обединеното кралство. От докладите на доставчиците на микрокредитиране личи, че механизмът е имал положително въздействие по отношение на заетостта и социалното приобщаване. Комисията ще разгледа съвместно с ЕИФ по какъв начин може да бъде подобрена рамката за отчитане на социалното въздействие.

¹³ Предложеният бъдещ инструмент за подкрепа на микрофинансирането по ППСИ (вж. раздел 5) ще изисква от доставчиците на микрокредитиране да прилагат високи стандарти за качество в съответствие с принципите на *Европейския кодекс за добро поведение при предоставянето на микрокредити*.

¹⁴ www.cop-ie.eu.

За следващия финансов период (2014—2020 г.) Комисията предложи да продължи подпомагането за развитието на микрофинансирането в целия ЕС в рамките на програмата за социална промяна и социални иновации (ПСПСИ)¹⁵. И тук ще се използва наложил се като успешен модел с участие на посредници, ще се предлага също толкова широка гама продукти, ще се разпространяват най-добри практики и ще се прокарват новаторски решения за финансово приобщаване чрез укрепване на недостатъчно обслужваните пазарни сегменти. Една от критиките по отношение на настоящия финансов период е че подкрепата на ЕС за микрофинансирането е разпръсната между няколко отделни, макар и допълващи се програми. Предложената ПСПСИ представлява опит за създаване на „обслужване на едно гише“ при предоставянето на подкрепа за микрофинансирането. Тя също така ще осигури финансиране за изграждането на капацитет у доставчиците на микрокредитиране въз основа на опита, натрупан в резултат на инициативата ПДЕП, и ще допуска финансирането на техническа помощ за доставчиците на микрокредитиране. Финансирането на схеми за микрофинансиране, дейности за изграждане на капацитет и услуги в подкрепа на предприемачеството ще продължи да бъде възможно в целия ЕС по линия на структурните фондове (ЕФРР и ЕСФ), които се управляват от Комисията и органите на държавите членки в режим на споделено управление.

¹⁵ COM(2011)609 окончателен.